

SE ÅLDERN FATABUREN

SE ÅLDERN

FATABUREN

2015

2015

SE ÅLDERN

Red. Anders Carlsson

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN – Nordiska museets och Skansens årsbok – är en skatt av kulturhistoriska artiklar som har publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Samfundet Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

NORDISKA MUSEET

SKANSEN

Fataburen 2015

Nordiska museets förlag

Box 27820

115 93 Stockholm

www.nordiskamuseet.se/förlag

www.nordiskamuseet.se/fataburen

© Nordiska museet och respektive författare

Redaktör Anders Carlsson

Bildredaktör och bildbehandling Karolina Kristensson

Omslag och grafisk form Lena Eklund, Kolofon

Översättning Alan Crozier

Omslagsfoto »Fotografens dotter Tove dansar med sin farfar i trädgården.«

Foto: Sten Didrik Bellander, © Nordiska museet (NMA.0056089).

Pärmens insida Foto: Erik Liljeroth, © Nordiska museet (NMA.0029567).

Tryckt genom Italgraf Media 2015

ISSN 0348 971 X

ISBN 978 91 7108 577 1

Ett barn i frihet och utan tvång fordrar ständigt tillsyn, men väl insvept i sina lindor, kan man kasta det undan i en vrå utan att låta genera sig av dess skrik.

Så skrev den franske upplysningsfilosofen Jean Jacques Rousseau år 1762 i boken *Émile ou De l'éducation* som handlar om barns uppfostran. Han kritiserade det allmängiltiga sättet att lämna barnen till vårderskor som lindade småbarnen för att slippa besvär med både amning och skötsel. Han menade också att den hårda lindningen kunde leda till funktionsnedsättningar och skriver att »i länder där man brukar linda vimlar det av puckelryggiga, krymplingar och män med förtvinade lemmar«.

Vi vet inte hur långt tillbaka i tiden bruket att linda barnen går. Men i medeltida bilder och kalkmålningar kan man se Jesusbarnet i lindor som slutar ända upp mot halsen. I Lukasevangeliet beskrivs hur Maria lindar sin son och lägger honom i en krubba. Direkt efter födseln skulle barnen lindas helt under 6–12 månader och efter det kunde man låta armarna vara fria. Som linda kunde ett brett band användas, 4–5 meter långt, i ull, lin eller bomull. Lindan kunde med fördel bilda ett kors över bröstet och innanför var det brukligt att lägga ett blad från en andaktsbok med Guds skyddande ord.

I litteratur från framför allt 1600- och 1700-talen kan man läsa att lindningen hade

flera funktioner. En av dessa var att barnet skulle hålla en jämn temperatur, en annan att det skulle få en rak och fin benstomme. Det kunde gå så långt i strävan efter att få ett väl-skapt barn, med raka lemmar, att man kunde »binda det swaga barnet på en brädlapp och dermedelst förskaffa det ett wackert och rakt lif«. En som gav sig in i debatten om lindningen var Carl von Linné: »När barnet ligger i moderlifvet sitter det krokigt som en ickorn kring nafwelsträngen men när det blifwit födt, måste det efter det manér, som här brukas, strax utsträckas och lindas så hårt, hwilket hwar och en kan finna wara emot den naturliga dispositionen. Är därför ganska ondt att se barnen så hårt lindade, som de ej kunnat annat än ständigt gråta.«

Så småningom blev den hårda lindningen omodern och under 1800-talet övergick man till en mera mjuk och elastisk lindning. I Nordiska museets arkiv finns likafullt en mängd uppteckningar som ger vittnesmål om ett allmänt bruk, i den folkliga miljön, långt in på 1900-talet. Lindan här intill, från Småland, är troligen vävd på 1870-talet och har därefter använts i tre generationer. Att linda eller inte linda har under århundraden skapat diskussioner och debatter för och emot. Än i dag finns förespråkare som menar att lindningen ger spädbarnen ro och trygghet.

ANNA-KARIN JOBS ARNBERG är föremålsantikvarie vid Dalarnas museum.

Lindan

Lek på ängen och fotbollsplanen, Hjulsta. Dokumentationsprojektet »Barn tar plats«, 2007–2008. Foto: Jessika Wallin, © Nordiska museet (NMA.0048068).